

PIAȚA MUNCII ȘI FISCALITATEA ÎN AGRICULTURĂ. STUDIU DE CAZ – ROMÂNIA

Silvia MAZĂRE

Doctorand, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”,
Chișinău, Republica Moldova
e-mail: sylviamazare@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6743-5031>

Agricultura este cel mai vulnerabil sector al economiei românești, aproape 30% din populație lucrând în acest domeniu. Exploatațiile de subsistență diminuează performanța sectorului agricol în general. Atât terenurile, cât și forța de muncă sunt folosite sub potențialul lor economic. Lipsa de competitivitate este determinată de forța de muncă agricolă excesivă. În plus, exploatațiilor de subsistență le lipsesc capitalul și o pregătire profesională corespunzătoare a fermierilor, aspect care are drept rezultat venituri foarte mici în urma activității depuse. În consecință, agricultorii din fermele de subsistență nu au, practic, nici motivația, nici capacitatea de a respecta standardele europene inclusiv pe cele referitoare la calitatea mediului, bunăstarea animalelor și siguranța alimentară.

Cuvinte-cheie: agricultură, piața muncii, fonduri europene, fiscalitate, productivitate.

LABOUR MARKET AND TAXATION IN AGRICULTURE. CASE STUDY – ROMANIA

Agriculture is the most vulnerable sector of the Romanian economy, with almost 30% of the population working in this area. Subsistence farms diminish the performance of the agricultural sector in general. Both land and labor are used below their economic potential. The lack of competitiveness is caused by excessive agricultural labour. In addition, subsistence farms lack capital and adequate training for farmers, which results in very low income from their work. Consequently, farmers on subsistence farms have virtually neither the motivation nor the capacity to comply with European standards including those relating to environmental quality, animal welfare and food safety.

Keywords: agriculture, labour market, European funds, taxation, productivity.

MARCHÉ DU TRAVAIL ET FISCALITÉ DANS L'AGRICULTURE. ÉTUDE DE CAS - ROUMANIE

L'agriculture est le secteur le plus vulnérable de l'économie roumaine, avec près de 30% de la population travaillant dans ce domaine. Les exploitations de subsistance diminuent les performances du secteur agricole en général. La terre et la main-d'œuvre sont utilisées en dessous de leur potentiel économique. Le manque de compétitivité est dû à une main-d'œuvre agricole excessive. En outre, les exploitations de subsistance manquent de capital et de formation adéquate pour les agriculteurs, ce qui se traduit par un très faible revenu de leur travail. Par conséquent, les agriculteurs des exploitations de subsistance n'ont pratiquement ni la motivation, ni la capacité de se conformer aux normes européennes, y compris celles relatives à la qualité de l'environnement, au bien-être animal et à la sécurité alimentaire.

Mots-clés: agriculture, marché du travail, fonds européens, fiscalité, productivité.

РЫНОК ТРУДА И НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ. РУМЫНСКИЙ ОПЫТ

Сельское хозяйство Румынии, в котором занято почти 30% населения, является наиболее уязвимым сектором экономики. Натуральные фермы способствуют снижению производительности сельскохозяйственного сектора в целом. И земля, и рабочая сила не используются в том объеме, в котором могли бы быть использованы. Неконкурентоспособность сельхозпродукции определяется еще и избытком рабочей силы. Помимо этого, натуральным хозяйствам не хватает капитала и надлежащей профессиональной подготовки фермеров, что приводит к весьма низким доходам. В итоге, фермеры в таких хозяйствах практически лишены мотивации или способности соблюдать европейские стандарты, в том числе касающиеся качества окружающей среды, надлежащего содержания животных и безопасности пищевых продуктов.

Ключевые слова: сельское хозяйство, рынок труда, европейские фонды, налогообложение, производительность.

Introducere

În acest articol vom analiza unele aspecte ale agriculturii, care este cel mai vulnerabil sector al economiei românești, aproape 30% din populație lucrând în acest domeniu. Exploatațiile de subzistență diminuează performanța sectorului agricol în general. Atât terenurile, cât și forța de muncă sunt folosite sub potențialul lor economic. Lipsa de competitivitate este determinată de forța de muncă agricolă excesivă. În plus, exploatațiilor de subzistență le lipsesc capitalul și o pregătire profesională corespunzătoare a fermierilor, aspect care are drept rezultat venituri foarte mici în urma activității depuse. În consecință, agricultorii din fermele de subzistență nu au, practic, nici motivația, nici capacitatea de a respecta standardele europene inclusiv pe cele referitoare la calitatea mediului, bunăstarea animalelor și siguranța alimentară.

Abordări teoretice privind definirea pieței muncii

Înainte de acorda o atenție deosebită conceptului de piață a muncii este necesar să stabilim care sunt semnificațiile teoretice ale pieței în aspectul său general. Astfel, piața reprezintă „spațiul economic în cadrul căruia se desfășoară schimburile (actele de vânzare-cumpărare) de bunuri și servicii,

locul unde se întâlnesc purtătorii cererii cu purtătorii ofertei.”¹ Alături de această definiție generală cu privire la interacțiunile dintre cerere și ofertă putem menționa și o altă definiție care descrie piața ca fiind „toată gama de acțiuni prin care cumpărătorii și vânzătorii intră în contact și schimbă bunuri și servicii, indiferent de locul unde acestea se desfășoară.”²

O definiție mult mai complexă a ceea ce înseamnă piața muncii luând în considerare toate entitățile implicate este prezentă în lucrarea „Piața muncii în actualizare”: „spațiul economic-social în care interacționează, în mod liber, proprietarii de capital sau reprezentanții acestuia în calitate de cumpărători și deținători ai forței de muncă sau reprezentanți ai acestora în calitate de vânzători. Proprietarii de capital sunt exponenții cererii de forță de muncă, iar deținătorii forței de muncă sunt exponenții ofertei forței de muncă.”³

Inițial ne vom opri asupra acestor trei definiții, chiar dacă spectrul definițiilor care descriu piața din mai multe puncte de vedere este destul de larg, pentru că acestea ne oferă detaliile necesare prin care

¹ Petre Burloiu - *Economia Muncii*, Editura Lumina Lex, București, 1993, p. 26.

² Gheorghe Crețoiu, *Economie politică*, Editura Tempus, București, 1992, p. 18.

³ Didea Ionel, *Piața muncii în actualizare*, Editura Paralela 45, București, 2002, p.56.

putem extrage faptul că piața reprezintă locul în care are loc interacțiunea sau confruntarea dintre cei care reprezintă cererea și cei care reprezintă oferta. Altfel spus, în acest moment piața nu cunoaște limitări spațiale și are în ansamblul ei o serie de raporturi de schimb care au loc între categoriile reprezentative cererii (consumatori) și categoriile reprezentative ofertei (producători). Pentru a ne orienta și mai mult spre ceea ce înseamnă piața muncii vom descrie și care sunt formele pieței pe care le întâlnim în acest moment în orice stat:

1. Piața serviciilor – este piața prin care serviciul unei întreprinderi este vizualizat drept o marfă, iar aceasta conține categoriile celor care reprezintă oferta serviciilor și categoriile celor care reprezintă cererea serviciilor comercializate pe piață.

2. Piața de mărfuri – reprezintă similarități cu ceea ce înseamnă piața serviciilor, dar aspectul care le plasează pe planuri diferite ale pieței este specificul comercializat care în acest caz este reprezentat de bunuri de consum sau bunuri pentru investiții.

3. Piața capitalurilor sau piața financiară – este piața care comercializează partea de acțiuni și obligațiuni.

4. Piața valutară – este piața de vânzare și cumpărare a valutei. Această piață este cea care facilitează schimbarea unei monede cu valoarea altei monede.

5. Piața forței de muncă sau piața muncii – aceasta este reprezentată de schimburile de resurse umane care au loc în urma interacțiunii sau confruntării dintre cerere și ofertă.

Conexiunile dintre aceste tipuri de piață sunt unele destul de strânse, mai ales dacă luăm în considerare faptul că fiecare piață depinde de modul în care evoluează celelalte. Acestea se raportează constant la ceea ce se întâmplă pe celelalte piețe pentru a se stimula reciproc, dar și pentru a se situa la același nivel al conținutului specific fiecărei piețe. În ceea ce privește piața muncii, piață despre care vom discuta în cele ce urmează, este esențial să precizăm care sunt definițiile

care ne vor oferi cât mai multe informații cu privire la specificul acesteia. O primă definiție expune piața muncii drept instrument esențial al economiei de piață a unui stat: „*Piața muncii este una din principalele componente ale economiei de piață alături de piața bunurilor și piața capitalului. Piața muncii se referă la forța de muncă. În percepția cotidiană forța de muncă are în vedere capacitatea unui om de a munci. Din perspectivă economică piața muncii reprezintă una din componentele forțelor de producție.*”⁴

Practic, acest tip de piață tranzacționează în cele din urmă, munca depusă de o anumită persoană într-un anumit domeniu de activitate. O definiție mai concretă ne oferă imaginea unei piețe a muncii definită ca „*loc de întâlnire, în spațiu și timp, pe total și pe structură, a cererii de muncă cu oferta de muncă*”⁵. Aceste două definiții plasează în plan central cererea și oferta forței de muncă, însă acestea nu menționează despre un alt element extrem de important al pieței muncii și anume, partea de contract salarial încheiat între purtătorii cererii și cei ai ofertei. „*Nevoia de muncă este prezentă pretutindeni, în orice societate; dar pentru ca nevoia de muncă să fie considerată în categoria cererii de muncă trebuie îndeplinită o condiție: remunerarea/salarizarea muncii. Cererea de muncă reprezintă nevoia de muncă salariată care se formează la un moment dat într-o economie de piață. Oferta de muncă este formată din munca pe care o pot depune membrii societății în condiții salariale*”⁶. În absența acestui contract nu putem discuta despre condițiile pe care angajatorul trebuie să le îndeplinească în fața angajatului și nici despre responsabilitățile pe care angajatul le are în cadrul întreprinderii.

⁴ coord. Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu, *Dicționar de Sociologie*, Editura Babel, București, 1993, p. 430.

⁵ Ion Ignat, Ion Pohoată, Gabriela Pascariu, *Economie Politică*, ediția a II-a, Editura Economică, București, 2002, p.255.

⁶ Manual de economie, ed. Didactică și Pedagogică, București, 1991, p. 73.

Prin intermediul acestor definiții putem menționa în cazul pieței muncii că: aceasta reprezintă locul în care se întâlnesc cererea și oferta de muncă; aceasta se află într-o continuă relație de dependență cu ceea ce înseamnă piața bunurilor și serviciilor și piața capitalului; aceasta cuprinde acțiunile prin care are loc angajarea personalului necesar unei întreprinderi și finalizarea confruntării dintre cerere și ofertă, în urma negocierii conținutului contractului semnat de ambele părți implicate în proces.

Scopul și caracteristicile principale ale pieței muncii

Conținutul teoretic expus anterior se concentrează pe oferirea unei definiții specifice a modului în care înțelegem piața muncii ca parte a proceselor fundamentale care au loc în mediul socio-economic al unui stat, însă alături de definirea concretă a pieței muncii este necesar să plasăm și care sunt câteva dintre scopurile esențiale pe care definițiile de specialitate nu le conțin, dar care sunt prezente și au un rol deosebit de important în ceea ce privește contextul economic, educativ și socio-politic.

În primul rând piața muncii este cea care are drept scop esențial alocarea locurilor de muncă pe diferite domenii, categorii, ramuri și subramuri, având ca scop final de a îndeplini sau de a facilita atât nevoile cererii, cât și pe cele specifice ofertei. Acest scop este prezent în mod constant pe piața muncii, fără acesta nu poate exista o fluctuație și o diversificare a cererii și ofertei. Un alt scop al pieței muncii este și acela de furniza informații în mod constant cu privire la cererea și ofertă de muncă, cu privire la modul în care evoluează sau involuează salariul angajaților, condițiile pe care trebuie să le îndeplinească atât angajatorul, cât și angajatul pe piața muncii etc. Expunerea celor care fac parte piața muncii la aceste informații este extrem de importantă deoarece această piață trebuie să reprezinte „terenul” neutru și transparent pentru toate entitățile implicate în procesele specifice pieței muncii.

Un al treilea scop al pieței muncii este de a educa atât partea de cerere, cât și cea de ofertă spre un anumit comportament necesar dezvoltării modului în care acestea comunică și de ce nu, și asupra modului în care se confruntă. Piața muncii încurajează prin acest scop un climat al protecției sociale și al încrederii viitorilor tineri angajați în ceea ce presupun sistemele aferente pieței.

Potrivit acestor scopuri menționate, piața muncii este în acest moment instrumentul prin care se gestionează majoritatea interacțiunilor dintre agenții economici care fac parte din ea, aceste interacțiuni trebuie să se desfășoare conform unor norme sociale și de ce nu morale, pentru a avea finalitatea și scopul dorit atât de partea cererii, cât și de partea ofertei. În acest moment, pe lângă interacțiunile care circulă pe această piață, informațiile generate de piața muncii, dar și în direcția pieței muncii sunt cele care îi conferă acesteia un anumit grad de siguranță și profesionalism, acest aspect rămâne valabil în măsura în care informațiile dispuse pe piața muncii au un caracter veridic și autentic și sunt puternic ancorate în ceea ce înseamnă actualitatea (trendurile pieței) nevoilor cererii și ofertei.

Alături de aceste scopuri ale pieței muncii mai putem enunța și altele prezente în literatura de specialitate:

- „contribuția adusă la combinarea factorului uman cu ceilalți factori de producție;
- contribuția la crearea și repartizarea veniturilor, atât prin salarii cât și prin contribuțiile sociale;
- plata impozitelor și taxelor;
- constituirea și utilizarea fondurilor necesare protecției sociale a salariaților și șomerilor;
- scop participativ prin: perfecționarea pregătirii profesionale, reconversia profesională, reintegrarea forței de muncă, climatul de muncă și de responsabilitate profesională.⁷

⁷ Marin Băbeanu, Gheorghe Vlăsceanu, *Piața muncii, mecanisme reglatoare*, Editura Universitaria Craiova, Craiova, 2007, p.44.

Din câte putem observa aceste tipuri de scopuri sunt orientate și spre ceea ce înseamnă responsabilitatea de ordin financiar din partea întreprinderilor, dar chiar și din partea angajaților și nu în ultimul rând, putem remarca și acțiunea pieței muncii în direcția participării în ceea ce înseamnă specializarea ofertei spre un anumit domeniu, includerea șomerilor pe piața muncii și stimularea unui comportament profesional din partea celor care se integrează pe piața muncii.

Odată cu menționarea scopurilor principale ale pieței muncii în mediul economic, socio-politic și educativ, putem orienta conținutul teoretic spre ceea ce înseamnă caracteristicile esențiale ale pieței muncii, caracteristici care conturează imaginea unei piețe a muncii ideale.

1. *Piața muncii are un caracter segmentat – „structurarea sa pe două sau mai multe subsansamble face ca mobilitatea forței de muncă să fie foarte ridicată în interiorul fiecărui sector, dar mai redusă între ele, datorită lipsei de omogenitate a condițiilor de angajare și remunerare*

2. *Piața muncii nu este o piață perfectă – acest aspect poate fi determinat de discrepanțele dintre cerere și ofertă, numărul sau procentajul acestora fiind diferit. Acest aspect al imperfecțiunii pieței poate proveni și din mediul extern al pieței (decizii guvernamentale, intervenția sindicatelor sau a patronatelor cu privire la o anumită lege etc.)*

3. *Piața muncii este o piață contractuală – având în vedere faptul că finalitatea interacțiunii dintre cerere și ofertă este reprezentată de încheierea unui contract, piața muncii capătă un caracter contractual pentru că partea de responsabilități atât a angajatorului cât și a angajatului este stabilită în urma semnării de către ambele părți implicate, a contractului propriu-zis.*

4. *Piața contractuală este o piață administrată – „fondurile salariale depind de legislație dar și de strategiile firmei”⁸ așadar, o parte dintre activitățile*

⁸ Ștefănescu Florica, *Economie contemporană* - note de curs (Piața și concurența), 2009.

specifice pieței muncii sunt incluse și descrise atât prin sistemul legislativ al statului, dar și prin obiectivele și strategiile întreprinderii.

5. *Piața muncii are un caracter eterogen – această caracteristică se datorează diversității tipurilor de cerere și ofertă, iar acest aspect putem spune că este compatibil cu prima caracteristică a pieței și anume aceea ce aspect segmentat, în funcție de domenii, categorii, ramuri și subramuri.*

6. *Piața muncii are și un caracter rigid – această caracteristică este determinată de lipsa adaptabilității și flexibilității pieței muncii la ceea ce înseamnă nevoile cererii și ale ofertei. Acest tip de piață este cea care nu anticipează transformarea sau evoluția modului în care are loc interacțiunea dintre potențialii angajați și angajatori. Această caracteristică reprezintă mai mult un aspect negativ al pieței care nu reacționează la ceea ce se întâmplă în mediul extern, dar nici nu se concentrează în jurul modificărilor care pot avea loc pe plan intern.*

7. *Piața muncii nu este o piață de sine stătătoare – aceasta poate fi influențată de numeroși factori de ordin socio-economici, demografici și sociali: „progresul tehnologic, productivitatea muncii, procesele de emigrare-imi-grare, dinamica demografică, caracteristicile culturale și comportamentale ale tinerilor, durata muncii, producția și capitalul, nivelul de calificare al forței de muncă.”*

Aceste caracteristici esențiale ale pieței muncii ne oferă contextul ideal în care se poate contura și dezvolta aceasta, însă este necesar să menționăm că o mare parte din aceste caracteristici ale pieței sunt întâlnite în cazul statelor dezvoltate, acolo unde piața muncii și economia statului acționează și reacționează frecvent la ceea ce se întâmplă în confruntarea dintre cerere și ofertă. În acest moment pentru România putem identifica o piață a muncii caracterizată de rigiditate și inflexibilitate tocmai de aceea, am introdus ca ultimă caracteristică a pieței muncii aspectul de rigiditate, pentru a face tranziție

de la caracteristici pozitive ale pieței la caracteristici neintenționate sau negative pe care le putem observa în cazul statului român. Desigur că aspectele afirmate cu privire la rigiditatea pieței muncii din România vor putea fi și demonstrate cu ajutorul statisticilor Eurostat, statistici prin care vom putea analiza în mod specific care este direcția spre care tinde piața muncii destinată tinerilor din România.

Fiscalitatea în agricultură

Politicile fiscale reprezintă un instrument complementar politicilor de ajustare a structurilor agricole, însă dificultatea implementării unor politici fiscale adecvate sectorului agricol este dată de specificul acestuia și în primul rând de polarizarea agriculturii românești. Ponderea mare a agriculturii de subzistență din România este o realitate economică greu de schimbat, fiind rezultatul unei combinații de factori sociali și economici specifici tranziției, între care restituirea terenurilor agricole și posibilitățile limitate de angajare în afara agriculturii. Astfel, agricultura de subzistență completează lipsa resurselor de trai care ar fi trebuit să fie furnizate de o rețea de asigurări sociale. De aceea, o pondere importantă din exploatațiile din România produc în principal pentru autoconsum: conform rezultatelor din 2007 (Ancheta structurală în agricultură) se aflau în această situație 3,1 milioane de ferme din totalul celor 3,9 milioane înregistrate. În cazul unor produse tipice pentru exploatațiile din România, pentru anul de piață 2010/2011 (Bilanțurile de aprovizionare la producător), utilizarea internă a producției reprezenta 31% la grâu, din care jumătate pentru consum uman, și 61% la porumb boabe, din care aproape 90% pentru furaje.

O reflectare a nivelului ridicat al autoconsumului din agricultură din perspectiva gospodăriilor populației o reprezintă contribuția la formarea veniturilor gospodăriilor de agricultori în anul 2009 (Ancheta bugetelor de familie), unde pe primul loc era

contravaloarea consumului de produse agroalimentare din resurse proprii (42,2%), abia pe locul doi fiind veniturile din agricultură (23,0%). Ponderea cheltuielilor alimentare în natură ale gospodăriilor din mediul rural a scăzut totuși în ultimul deceniu de la 62% în 2001 la 44% în 2009, contribuțiile diferind de la un produs la altul: 30% la pâine, 60% la preparate din carne și cartofi, 70% la lapte, brânzeturi și carne proaspătă. Astfel, o bună parte din producția agricolă a României se consumă în gospodăriile țărănești. Deci dacă agricultura are o contribuție de aproximativ 6% din PIB, nu ne putem aștepta la o fiscalizare proporțională a producției agricole.

Faptul că APIA (*Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură*) dispune de o situație riguroasă a beneficiarilor plăților directe a făcut ca speranțele unor decidenți politici, în legătură cu posibilitatea unei fiscalizări adecvate a agriculturii, să ia în calcul utilizarea evidențelor APIA. Se sugera că ar fi posibilă aducerea sub umbrela fiscalității a circa jumătate de milion din cei aproximativ un milion de beneficiari ai plăților directe care până în 2012 nu plăteau nici un fel de impozit pe venit și care, în general, nu este aplicabil persoanelor fizice, dar care era aplicabil persoanelor fizice autorizate, după cum era aplicabil firmelor (persoane juridice) sub forma impozitului pe profit. Dacă teoretic, o astfel de intervenție este logică, în practică ea se dovedește dificilă. Exemplul unei inițiative din 2010, care a suferit dinainte de a fi reglementată ca atare este relevant. Ministerul Agriculturii, pornind de la analiza datelor APIA, care arăta faptul că sunt mulți agricultori, persoane fizice, care dețin suprafețe de zeci și sute de hectare de teren pentru care primesc subvenții consistente, dar care nu plătesc impozit pe venit și care nici nu emit facturi (unii dintre ei ar fi trebuit să se încadreze și ca plătitori de TVA, după cifra de afaceri estimată), a propus o interpretare a legislației privind desfășurarea activităților economice care presupunea înregistrarea tuturor persoanelor care

primesc subvenții de la APIA, adică transformarea tuturor acestora în persoane fizice autorizate, care ar fi trebuit să vândă producția agricolă pe baza unei facturi și să plătească impozit de 16% pe venitul net obținut din vânzarea producției.

MADR (*Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale*) a pierdut disputa publică stârnită imediat și a trebuit să recunoască faptul că OUG 44/2008 (**OUG – Ordonanță de Urgență a Guvernului**) nu se referă și la producătorii agricoli care își valorifică producția proprie în piețe, oboare sau târguri în baza certificatului de producător. Privind în urmă, este evident că măsura înregistrării ca persoane fizice autorizate a tuturor beneficiarilor de plăți directe ar fi fost exagerată, mai ales că mulți dintre ei nu vând decât o mică parte din producție (și nici măcar în piețele țărănești). Totuși, aceste mici cantități preluate de la un număr mare de mici agricultori alimentează involuntar o piață gri, dominată de intermediari, asupra cărora controalele diferitelor instituții ale statului par să nu aibă efecte decisive. Astfel, în timpul recoltării cerealelor din 2010, a fost pus în aplicare un plan de acțiune național pentru prevenirea și combaterea ilegalităților din domeniul producerii, depozitării și comercializării produselor cerealiere. Principalele nereguli depistate în cadrul verificărilor mijloacelor de transport sau operatorilor economici (producători agricoli, depozite de cereale, mori, unități de comercializare a pâinii) au fost: neevidențierea cerealelor, a produselor finite și a materiilor prime în actele contabile și nici în actele care însoțeau transporturile. Deși au fost suspendate sau anulate autorizațiile de depozit, au fost confiscate mijloace de transport, au fost date amenzi, avertismente și au fost confiscate importante cantități de cereale sau făină, evaziunea nu a putut fi redusă considerabil decât după introducerea taxării inverse.

Pe de altă parte, înregistrarea ca persoană fizică autorizată a beneficiarilor măsurilor de dezvoltare rurală (Măsura 141 este cel mai bun exemplu, beneficiarii acesteia trebuind să demonstreze cu facturi creșterea nivelului producției comercializate) a pro-

duc situații greu de interpretat în legătură cu aplicarea prevederilor privind impozitarea agricultorilor. Într-un final (martie 2012) Ministerul de Finanțe ar fi acceptat ca PFA să fie tratate la fel ca persoanele fizice pentru veniturile obținute din agricultură. Totuși, această interpretare a fost una valabilă doar pentru anii 2011-2012, urmând ca din 2013 să fie introdusă o formă de impozitare simplă, dar aplicabilă tuturor celor ce produc pentru piață.

Până în 2012 micii producători care valorificau produsele în piețe sau direct către consumatorii finali erau exceptați de la plata impozitului, ei plătind anumite contribuții sub forma taxelor de eliberare a certificatului de producător, taxelor de acces la piețe. Conform Codului Fiscal în vigoare până în 2013, veniturile impozabile din agricultură erau cele obținute din agricultura intensivă (cultivarea și valorificarea florilor, legumelor și zarzavaturilor, în sere și solarii special destinate acestor scopuri și/sau în sistem irigat etc.), precum și cele realizate de producătorii care vând către unități specializate de colectare sau producție, fiind exceptați de la plata impozitului micii producători care vindeau produsele în piețe sau direct către consumatorii finali. Impozitul se calcula atât pe bază de norme de venit, cât și în sistem real, cazul din urmă fiind cel mai răspândit: agricultorii vindeau producția pe baza unui borderou de achiziții către intermediari, care erau obligați ca la sfârșitul lunii să calculeze prin reținere la sursă aplicând cota de 2% asupra valorii produselor și să vireze acest impozit, împreună cu cei 5,5% din valoarea produselor care mergeau la fondul de sănătate.

Modificarea la începutul anului 2013 a Codului Fiscal, prin OG 8/2013 (**OG – Ordonanța Guvernului**), a introdus noi prevederi în privința impozitării veniturilor din activitățile agricole. Au fost incluse în sfera veniturilor impozabile veniturile obținute din creșterea animalelor, silvicultură și piscicultură, ceea ce reprezintă o măsură echitabilă. În noul sistem, Ministerul Finanțelor a realizat o estimare atât a veniturilor pe care un agricultor le-ar putea obține

din exploatațiile care depășesc anumite praguri de mărime, cât și a cheltuielilor presupuse pentru obținerea acestora. Astfel, s-a calculat venitul net, generându-se normele de venit pe unitatea de suprafață (ha) /cap de animal/ număr familii albine. Asupra acestui venit net, se aplică un impozit de 16% și o cotă de 5,5% pentru contribuțiile la fondul de sănătate. Privind situația de ansamblu, dacă producătorii de legume în solarii erau și înainte impozitați pe baza normelor de venit (deci știu procedurile de urmat), provocarea pentru administrația fiscală o va constitui introducerea acestui regim pentru un mare număr de fermieri care nu au experiența declarațiilor fiscale și a plăților.

Concluzii

Diversitatea exploatațiilor agricole, ca dimensiune comercială și ca organizare a afacerii, impune existența unor sisteme de impozitare a veniturilor adaptate realităților din România. Regimul impozitării forfetare, pe bază de norme de venit, introdus în 2013 pentru persoanele fizice, trebuie implementat deocamdată (chiar dacă pregătirea introducerii lui nu a fost corespunzătoare) și adaptat la nivel regional. De asemenea este de luat în calcul reintroducerea posibilității de impozitare simplificată în regim real a veniturilor obținute de persoanele fizice autorizate din agricultură, pentru a stimula înregistrarea fermierilor ca PFA (*Persoană fizică autorizată*), asigurând coerența între condițiile impuse beneficiarilor PNDR (*Program Național de Dezvoltare Rurală*) și regimul fiscal. Regimul de impozitare normal (impozitul pe profit) ar trebui impus în timp tuturor exploatațiilor care depășesc un anumit prag al încasărilor (de exemplu, echivalentul a 300 mii de euro). Astfel, regimul impozitării forfetare pe bază de norme de venit, introdus în 2013 pentru persoanele fizice, ar trebui înlocuit pe termen mediu cu un sistem echitabil de impozitare în sistem real, care să țină cont de veniturile efectiv realizate și de contribuția fiecărui agricultor

la realizarea bunurilor publice de care beneficiază întreaga societate.

Deși taxa pe valoare adăugată, care este un impozit pe consum, nu ar trebui să-i afecteze pe producătorii agricoli, interacțiunea pe anumite piețe dintre producătorii plătitori de TVA și cei neplătitori generează anumite distorsiuni, chiar dacă neplătitorii de TVA nu își recuperează TVA pentru inputurile agricole. De asemenea, regimul diferit al aplicării TVA în tranzacțiile naționale (taxare normală) față de cele intracomunitare (taxare inversă) favorizează evaziunea fiscală, mai ales în cazul produselor agricole și alimentare care sunt importate printr-o multitudine de firme de mici dimensiuni. Nivelul ridicat al TVA pentru produsele alimentare crește riscul evaziunii fiscale în România. Faptul că nu există o cotă redusă de TVA pentru produsele alimentare are un dublu efect negativ: asupra consumatorilor (care în medie au venituri mici) și asupra producătorilor de alimente (care sunt forțați să se orienteze spre produsele de calitate inferioară pentru a putea menține prețurile accesibile). De aceea, este recomandabilă scăderea TVA la alimente, eventual în mai multe etape, începând cu anumite produse (de exemplu, cu produsele de panificație).

Bibliografie

1. BURLOIU, P. Economia Muncii, Editura Lumina Lex, București, 1993.
2. CREȚOIU, Gh. Economie politică, Editura Tempus, București, 1992.
3. DIDEA, I. Piața muncii în actualizare, Editura Paralela 45, București, 2002.
4. CĂTĂLIN, Z., LAZĂR, VI. (coord.), Dicționar de Sociologie, Editura Babel, București, 1993.
5. IGNAT, I., POHOAȚĂ, I., PASCARIU, G. Economie Politică, ediția a II-a, Editura Economică, București, 2002.
6. Manual de economie, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1991.
7. BĂBEANU, M., VLĂSCÉANU, Gh. Piața muncii, mecanisme reglatoare, Editura Universitaria Craiova, Craiova, 2007.
8. FLORICA, Șt. Economie contemporană. Note de curs (Piața și concurența), 2009.